

Розділ 1. Загальні засади педагогіки.

Заняття 2.

Тема: **Методологія і методи педагогічних досліджень.**

Мета: Сформулювати уявлення про методологію педагогічної науки та методи педагогічного дослідження.

План.

1. Поняття «методологія» педагогічної науки.
2. Методика дослідження педагогічних проблем.
3. Методи педагогічного дослідження.

Опорні поняття:

Методологія науки, методологічна засада педагогіки, наукове дослідження, проблема дослідження, об'єкт дослідження, предмет дослідження, мета (ціль) дослідження, завдання дослідження, гіпотеза дослідження, методи дослідження.

Методичні вказівки до практичного заняття 2

При розкритті **першого** питання важливо визначити методологію педагогіки як науковий фундамент, з позицій якого пояснюються основні педагогічні явища і розкриваються їх закономірності.

Практика здійснення дослідження підлягає логіці. Визначення теми, проблеми, мети, об'єкту, предмету і завдань дослідження, тобто наукового апарату.

Проблема дослідження в широкому значенні — складне теоретичне або практичне питання, що потребує вивчення, вирішення.

Проблема має бути відображена насамперед у темі дослідження. Об'єкт дослідження — частина об'єктивної реальності, яка на цьому етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Об'єктами педагогічних досліджень можуть бути діяльність педагогів, учнів, педагогічні стосунки між суб'єктом і об'єктом навчально-виховної роботи, особистістю та колективом, між вихованням і самовихованням, організація пізнавальної діяльності учнів, навчально-виховний процес тощо.

Предмет дослідження — зафіксовані в досвіді, включені в процес практичної діяльності людини сторони, якості та відносини досліджуваного об'єкта з певною метою за даних умов. Предмет дослідження вужче поняття, ніж об'єкт дослідження. Об'єктами, наприклад, можуть бути методи виховання, а предметом — тільки одна група цих методів, наприклад, методи стимулювання виховання.

Мета дослідження — ціль, яку поставив перед собою дослідник. Формулюючи мету дослідження, дослідник з'ясовує, який результат передбачає отримати і яким він має бути.

Гіпотеза дослідження — наукове передбачення його результатів. Вона повинна формулюватися так, щоб з цього формулювання проглядалися

положення, які потребують перевірки у процесі дослідження.

Завдання дослідження — його конкретизована мета.

Друге питання: зверніть увагу на методика дослідження педагогічних проблем. Методика дослідження педагогічних проблем, незважаючи на свою неповторність у кожному конкретному випадку, має струнку структуру, основними елементами якої є:

- концепція, на якій ґрунтується методика;
- конкретні педагогічні явища, ознаки, параметри, що досліджуються;
- зв'язки, залежності та взаємозв'язки між ними;
- методи, які використовуються для вивчення даного предмета дослідження;
- правила застосування методів, методичних прийомів та їхній алгоритм;
- алгоритм і процедура узагальнення результатів дослідження;
- склад, роль і місце дослідників у процесі наукового пошуку.

Третє питання: зверніть увагу на те, що основними методами педагогічного дослідження є:

- Метод педагогічного спостереження ;
Метод бесіди;
- Метод анкетування;
- Метод педагогічного експерименту — науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно враховуваних умовах.
- Метод рейтингу;
- Метод узагальнення незалежних характеристик;
- Метод психолого-педагогічного тестування;
- Метод соціометрії ;
- Метод аналізу результатів діяльності учня — аналіз результатів різних видів діяльності учня (передусім успішності, виконання громадських доручень, участі в конкурсах та ін.) запропонувати такі запитання:
- Метод ранжування — розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця в цьому ряду об'єктів (наприклад, складання списку учнів залежно від рівня успішності та ін.).
- Метод моделювання — створення й дослідження моделей.
- Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, висновки) становлять особливу групу методів педагогічного дослідження.
- Метод вимірювання — присвоєння чисел речам відповідно до певних правил (коефіцієнт інтелектуальності «IQ»).
- Тестування (від лат. test – випробовування) – метод діагностики, який використовує стандартизовані запитання і завдання, що мають визначену шкалу значень. Процес тестування має три етапи:
 - 1) вибір тесту (визначається метою тестування і ступенем його достовірності та надійності);
 - 2) проведення тестування (визначається інструкцією);

3) інтерпретація результатів (визначається системою теоретичних допущень щодо предмета тестування).

Завдання для самостійної роботи

Дайте відповіді на запитання:

1. Охарактеризуйте методологічну основу педагогіки.
2. Які риси педагогічних явищ і процесів слід враховувати, плануючи проводити педагогічне дослідження?
3. Яким вимогам повинні відповідати результати науково-педагогічного дослідження?
4. Охарактеризуйте вихідні положення та основні елементи наукового дослідження.
5. Опишіть алгоритм наукового дослідження.
6. Назвіть позитивні й негативні сторони методів науково-педагогічного дослідження:
 - педагогічного спостереження;
 - анкетування;
 - бесіди;
 - інтерв'ю;
 - узагальнення незалежних характеристик;
 - педагогічного консиліуму;
 - вивчення й аналізу шкільної документації;
 - вивчення продукції дитячої творчості;
 - вивчення й узагальнення педагогічного досвіду;
 - педагогічного експерименту.

Рефлексивне завдання. Подумайте про етичний бік оцінки ситуації булінгу в школі. 1. Сформулюйте питання інтерв'ю з педагогом. Обговоріть в групі, як би ви поводитися в такий ситуації і як слід себе вести в такий ситуації.

Практичне завдання

1. Складіть анкету для визначення рівня обізнаності вчителів щодо феномену булінгу. Проведіть анкетування під час самостійної роботи і проаналізуйте результати.
2. Зробіть письмовий огляд тижневика “Освіта” чи іншого педагогічного часопису за останній тиждень. Напишіть відгук (анотацію, рецензію) на одну із статей з проблеми булінгу.
5. Доберіть систему методів, яку, на Вашу думку, слід використати для визначення результативності роботи класного керівника з профілактики булінгу в класі впродовж семестру.
6. Напишіть есе на педагогічну проблему профілактики булінгу в школі.

Тестові завдання:

З-поміж названих відповідей оберіть правильну/і, обгрунтувавши їх.

1. Який із означених методів педагогічних досліджень та чому можна назвати активним за впливом на особистість?

- 1) педагогічне спостереження;
- 2) анкетування;
- 3) педагогічний тест;
- 4) педагогічний експеримент;
- 5) вивчення продуктів дитячої діяльності;
- 6) вивчення шкільної документації.

2. Визначте основні етапи педагогічного дослідження (вставивши на місці крапок пропущені слова).

До підготовчого періоду належать усі дії дослідника, що створюють необхідні умови або сприяють досягненню основної мети педагогічних досліджень.

1. Вибір... проблеми та визначення... дослідження.
2. Формулювання.....
3. Виокремлення та визначення....
4. Формулювання....
5. Визначення параметрів..... гіпотез.
6. Вибір... та опрацювання... дослідження.
7. Опрацювання... дослідження.

До реалізаційного періоду належать усі дії, безпосередньо чи опосередковано пов'язані з вирішенням поставленої дослідної проблеми.

8. Пошук... даних з використанням обраних методів і... дослідження.
9. Збирання... дослідження та їхній попередній....
10. Опосередковані... дії.

До впроваджувального, чи заключного, періоду належать усі дії дослідника, пов'язані з безпосереднім впровадженням одержаних рекомендацій та висновків у педагогічну практику.

- 11.... можливостей та обсягу... одержаних... дослідження у... процесі.
12. Визначення... та... поширення... результатів... серед... і вихованців.

Список рекомендованої літератури:

1. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 3-тє, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 482 с.
2. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. / В.В. Ягупов – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
http://eduknigi.com/ped_view.php?id=23
3. Метод проектів - ефективна технологія навчання
<http://osvita.ua/school/method/techno/1415/>
4. «Психологічна профілактика булінгу»
https://www.oa.edu.ua/doc/dis/dis_Yurchik.pdf
5. Підручники он-лайн [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://pedagogy.webukr.net/%d0%bf%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d0%b8-%d0%b7-%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d0%ba%d0%b8-%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%bd/>